

Literatuur, kort besproken

Slavoj Žižek, *Organs without Bodies. On Deleuze and Consequences*. New York: Routledge, 2004, ISBN 0415969202/4, 217 p.

De Sloveense filosoof Slavoj Žižek interpreteert Deleuze in zijn boek *Organs without Bodies: On Deleuze and Consequences* wel op een zeer eigenzinnige manier. Waar iedereen het erover eens lijkt te zijn dat Deleuze en psychoanalyse op gespannen voet staan, tracht Žižek aan te tonen dat zij prachtig samengaan. Waar iedereen weet dat Hegel de aartsvijand van Deleuze is, stelt Žižek dat er een geheim bondgenootschap tussen de twee bestaat. En waar Deleuze (en Guattari) breed gevierd worden al de helden van postmarxistisch antikapitalisme, stelt Žižek in een hilarische paragraaf ('A Yuppie Reading Deleuze') dat we Deleuze zonder al te veel problemen kunnen beschouwen als de kapitalistische filosoof bij uitstek.

Žižek laat geen mogelijkheid onbenut om Deleuze op z'n kop te zetten. Deleuze's concept 'Body without Organs' wordt 'Organs without Bodies'; een knipoog naar Lacan's *objet a*, de fallus als (de van het lichaam losstaande) betekenaar. Het is geen geheim dat Žižek humor soms voorrang geeft boven filosofie. Ook in dit boek kunnen we daarom niet iedere opmerking over Deleuze even serieus nemen. Toch betekent dit zeker niet dat *Organs without Bodies* geen goed filosofieboek is. In Žižek gaan humor en theorie vaak op een wonderlijke manier meesrterlijk samen.

Met name Žižeks beschouwing over Deleuze in relatie tot Spinoza en Kant, te vinden in het eerste deel van het boek, is erg indrukwekkend. Hier laat Žižek zien dat hij Deleuze grondig gelezen heeft en demonstreert hij dat zijn reputatie als een van de belangrijkste filosofen van dit moment terecht is.

Niet veel verder in het boek treffen we passages aan die de nodige *déjà vu*'s zullen oproepen bij de lezer die bekend is met ander werk van Žižek. Zo is de Lacan/Hitchcock combinatie, die centraal staat in boeken als *Looking Awry* (MIT Press, 1991), *Enjoy Your Symptom!* (Routledge, 1992) en *Everything You Always Wanted to Know about Lacan (But Were Afraid to Ask Hitchcock)* (Verso, 1992), ook in *Organs without Bodies* weer prominent aanwezig. Soms lijkt Žižek zelfs helemaal vergeten te zijn dat hij een boek over Deleuze aan het schrijven is. Zelfs in het eerste deel, dat simpelweg 'Deleuze' heet, komen we tientallen pagina's tegen waarin Deleuze niet eens genoemd wordt. Hiervoor lijken twee redenen te zijn. De eerste is dat Žižek zoveel van Lacan, Hegel en Hitchcock houdt dat wanneer hij hier eenmaal over begint hij de rest van de wereld vergeet. De tweede reden is dat het boek deels samengesteld is uit eerder gepubliceerd materiaal waarin Deleuze geen rol speelt. Dit verklaart ook de hier en daar wat onnatuurlijke structuur van het boek. De eerste reden zij hem vergeven, de tweede mogen we hem wel aanrekenen.

Stephen Linstead, Liz Fulop and Simon Lilley, *Management and Organization: A Critical Text*, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2004. ISBN 0333947509, 626 p.

Management tekstboeken, Amerikaanse stijl, zijn 600+ pagina's tellende boeken van minimaal 50 euro, volgestopt met plaatjes, casestudies, acroniemen, 'learning objectives' en grafieken. Een ideaal tekstboek is ingedeeld in circa 9 hoofdstukken, net zo veel als er hoorcolleges in een vak zitten. Veel management tekstboeken zijn verkrijgbaar met werkboek, docentenhandleiding en interactieve website. Als het goed gaat verschijnt er iedere twee jaar een bijgewerkte editie. Voor uitgever en schrijver is er daarom veel geld met tekstboeken te verdienen. Het zijn echter slechte investeringen (zo bleek uit een recent bezoek aan De Slegte).

Het grootste probleem van tekstboeken, naast de wat mij betreft erg irritante lay-out, is dat ze alles trachten te omvatten. Daarmee gaan ze nergens echt op in. Je krijgt drie pagina's Maslow *hierarchy of needs*, vier pagina's cultuurtheorie van Hofstede, drie pagina's Business Process Re-engineering. Alles keurig verpakt in rijtjes en tabellen maar de achtergronden van dit soort theorieën blijven onduidelijk. De student tracht de rijtjes te onthouden (en daarvoor zijn acroniemen inderdaad handig) maar wordt niet tot nadenken aangezet. Tekstboeken zijn daarom vooral goed voor studenten die geen interesse in hun

studie hebben en docenten die hun tijd liever aan onderzoek besteden. Die markt is toch erg groot want er verschijnt iedere maand wel een nieuw management tekstboek.

Het vorig jaar verschenen *Management and Organization: A Critical Text* is het eerste management tekstboek vanuit 'kritisch' perspectief. Met 'kritisch' wordt verwezen naar de overwegend Britse stroming die zichzelf Critical Management Studies (CMS) noemt (zie de special in het laatste nummer, 16.2/3). Dat er nu een 'kritisch' tekstboek verschijnt moet zeker gezien worden als teken dat CMS inmiddels behoorlijke proporties begint aan te nemen.

Waar bestaat het kritische van dit tekstboek precies uit? Misschien is het beter om te beginnen met de vraag waar het niet uit bestaat: Het bestaat niet uit een kritische kijk op het concept 'management tekstboek' zelf. In opzet en lay-out voldoet dit boek precies aan het schoolvoorbeeld van het standaard management tekstboek en is dan ook niet minder oppervlakkig. Op inhoudelijk vlak onderscheidt dit boek zich wel enigszins van 'onkritische' tekstboeken. Zo krijgt naast Maslow en Hofstede ook Michel Foucault (de held van CMS) twee pagina's, en krijgt ook het postmodernisme wat aandacht. Verder is er een kritisch hoofdstuk over bedrijfsethiek in het boek te vinden. Er ontbreekt kortom weinig aan dit boek en het is bovendien geschreven in een heldere stijl. Dit maakt het wat mij betreft nog geen geslaagd boek, maar zolang tekstboeken om welke reden dan ook 'moeten' is *Management and Organization* geen slechte keuze.